

บทคัดย่อ

หัวข้อภาคินิพนธ์	:	การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของมรดกทางวัฒนธรรม กรณีศึกษา วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา
ชื่อผู้เขียน	:	นางสาววิภาวรรณ ชัยมงคล
ชื่อปริญญา	:	เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
คณะ	:	พัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
หลักสูตร	:	เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ
อาจารย์ที่ปรึกษา	:	รศ. ดร. อติศรี อิศรางกูร ณ อยุธยา
ปีการศึกษา	:	2552

วัดในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าทางศิลปกรรมแล้ว ยังสะท้อนถึงคุณค่าความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และความงามของวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยวัดศรีโคมคำ (คนท้องถิ่นเรียก วัดพระเจ้าตนหลวง) ถือเป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญของจังหวัดพะเยา เป็นวัดที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ทรงคุณค่าทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม ด้านจิตใจ เพราะเป็นแหล่งศูนย์รวมแห่งศรัทธาของคนพะเยาและชาวล้านนา ตลอดจนมีคุณประโยชน์ต่อชาวพะเยาอย่างมาก ประชนทั่วไปนิยมมาสักการบูชา พระเจ้าตนหลวง เพื่อความเป็นสิริมงคล และวัดยังเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมสำคัญทางศาสนาและกิจกรรมทางศาสนาต่างๆอีกมากมาย ด้วยกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ ตลอดจนการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในจังหวัด ทำให้มีการใช้พื้นที่ของวัดบางส่วนเพื่อทำธุรกิจการค้า ส่งผลให้วัดซึ่งถือเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมได้รับความเสียหายและทรุดโทรมลง จนในที่สุดอาจหมดสภาพไป

ในทางเศรษฐศาสตร์เราสามารถหามูลค่าของสิ่งแวดล้อมประเภทมรดกทางวัฒนธรรม จากมูลค่าความเต็มใจจะจ่ายของนักท่องเที่ยว โดยวัดจากอรรถประโยชน์หรือความพอใจสูงสุดที่เพิ่มขึ้นของผู้บริโภคที่ได้รับ เมื่อมีการจัดการคุณลักษณะต่างๆให้มีสภาพที่ดีขึ้น ด้วยเหตุนี้การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมถือว่ามีความสำคัญยิ่ง แต่อย่างไรก็ตามการปรับปรุงดูแลรักษาโบราณสถานหรือวัดโบราณ อาจต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ซึ่งเป็นการยากที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะดูแลได้อย่างทั่วถึง ซึ่งการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและประเมินมูลค่าความ

เต็มใจจะจ่าย (Willingness to Pay) ในรูปตัวเงินของคุณลักษณะต่างๆที่เปลี่ยนแปลงไปจากสภาพปัจจุบัน (Status-Quo) ไปสู่สภาพที่ดีขึ้น (Non-Status Quo) ของมรดกทางวัฒนธรรม ณ วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา ด้วยวิธี Choice Experiment จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่าง ในจังหวัดพะเยา และพื้นที่ใกล้เคียง จำนวน 204 ตัวอย่าง โดยสำรวจความเต็มใจจะจ่าย (Willingness to Pay) เกี่ยวกับคุณลักษณะต่างๆที่เปลี่ยนแปลง ของวัดศรีโคมคำ ด้วยแบบสอบถามและใช้รูปภาพประกอบในการนำเสนอ เพื่อให้ผู้ตอบสามารถเห็นภาพวัดและสภาพบริเวณวัดศรีโคมที่มีการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น

ผลการศึกษาได้ แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อความเต็มใจจะจ่ายเงินในการร่วมอนุโมทนาบุญ เพื่อการปรับปรุงทัศนียภาพภายในวัดศรีโคมคำ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้แก่ ระดับการศึกษา และระดับรายได้ต่อเดือน สามารถอธิบายผลที่ได้ ดังนี้ ปัจจัยด้านการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาที่สูงจะมีความเต็มใจจะจ่ายเงินเพื่อการปรับปรุงทัศนียภาพภายในวัดศรีโคมคำ สูงกว่านักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาค่ำ และปัจจัยด้านรายได้ต่อเดือน พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่อเดือนมากจะมีความเต็มใจจะจ่ายเงินเพื่อการปรับปรุงทัศนียภาพภายในวัดศรีโคมคำ สูงกว่านักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่อเดือนน้อย ส่วนปัจจัยที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ มี 3 ปัจจัย นั่นคือ ปัจจัยด้านอายุ ปัจจัยด้านสถานะ ปัจจัยด้านอาชีพ ปัจจัยด้านเพศ และปัจจัยด้านศาสนา

ส่วนผลการศึกษามูลค่าความเต็มใจจะจ่ายสำหรับการปรับปรุงทัศนียภาพภายในวัดศรีโคมคำโดยอาศัยวิธี Choice Experiment พบว่า มูลค่าความเต็มใจจะจ่ายสำหรับการจัดการด้านสภาพและความแข็งแรงของพระวิหารในระดับที่ดีขึ้นปานกลาง (ปรับปรุงซ่อมแซมสภาพของพระวิหารให้แลดูสวยงาม) เท่ากับ 10.047 บาทต่อคนต่อครั้ง มูลค่าความเต็มใจจะจ่ายสำหรับการจัดการด้านลานนั่งวิปัสสนาสมาธิระดับที่ดีขึ้นพอสมควร (ปรับปรุงเป็นลานพื้นซีเมนต์ธรรมดา) และระดับที่ดีขึ้นมาก (ปรับปรุงเป็นสวนหย่อมมีธรรมชาติที่ร่มรื่นและเขียวสงบ) เท่ากับ 30.882 บาทต่อคนต่อครั้ง และ 25.402 บาทต่อคนต่อครั้ง ตามลำดับ มูลค่าความเต็มใจจะจ่ายสำหรับการจัดการรอยพระพุทธบาทระดับที่ดีขึ้นปานกลาง (สร้างฐานทำการปรับพื้นผิวและสร้างกรอบแก้วตกแต่งให้สวยงาม) และระดับที่ดีขึ้นมาก (บูรณะซ่อมแซมและสร้างห่อพระพุทธบาทจำลองขึ้น) เท่ากับ 15.964 บาทต่อคนต่อครั้ง และ 30.801 บาทต่อคนต่อครั้ง ตามลำดับ และมูลค่าความเต็มใจจะจ่ายสำหรับจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก : ห้องน้ำ ในระดับที่ดีขึ้นมาก (สร้างอาคารห้องน้ำหลังใหม่แบ่งฝั่งห้องน้ำชายและหญิง สะอาดและปลอดภัยมาก) เท่ากับ 16.449 บาทต่อคนต่อครั้ง

สำหรับการสำรวจทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความปรารถนาให้ทางวัดศรีโคมคำปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกภายในวัดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ

ละ 39 รองลงมา คือ พุทธกิจกรรม ได้อันแก่ ลานนั่งวิปัสสนาสมาธิ ลานทำบุญถวายสังฆทาน สะเดาเคราะห์และลานปล่อยนกปล่อยปลา คิดเป็นร้อยละ 28, รอยพระพุทธรบาท คิดเป็นร้อยละ 13, ความสะอาดภายในบริเวณวัดและรอบๆ คิดเป็นร้อยละ 10, สภาพและความแข็งแรงของพระวิหาร คิดเป็นร้อยละ 7 และอื่นๆ เช่น ความร่มรื่นภายในวัด,ที่พักอาศัยของพระภิกษุ คิดเป็นร้อยละ 3 ตามลำดับ

ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวจะตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ทำให้ตนเองได้รับอรรถประโยชน์หรือความพอใจสูงสุดจากทางเลือกต่างๆที่มีการจัดการคุณลักษณะด้านต่างๆของวัดให้มีสภาพดีขึ้น โดยทางเจ้าอาวาสและคณะพระสงฆ์สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาทัศนียภาพภายในวัดได้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อความพอใจของนักท่องเที่ยวที่จะได้รับจะเพิ่มขึ้น โดยที่นักท่องเที่ยวเต็มใจจะจ่าย เป็นจำนวนเงิน 81.686 บาทต่อคนต่อปี เพื่อให้ตนเองได้รับความพอใจเพิ่มขึ้นจากการที่ลานนั่งวิปัสสนาสมาธิได้รับการปรับปรุงให้มีสภาพที่ดีขึ้นมาก นักท่องเที่ยวที่มีความเต็มใจจะจ่าย เป็นจำนวนเงิน 77.569 บาทต่อคนต่อปี เพื่อให้ตนเองได้รับความพอใจเพิ่มขึ้นจากการที่รอยพระพุทธรบาทได้รับการปรับปรุงให้มีสภาพที่ดีขึ้นมาก และนักท่องเที่ยวที่มีความเต็มใจจะจ่าย เป็นจำนวนเงิน 32.898 บาทต่อคนต่อปี เพื่อให้ตนเองได้รับความพอใจเพิ่มขึ้น จากการที่สิ่งอำนวยความสะดวกภายในวัด : ห้องน้ำ ได้รับการปรับปรุงให้มีสภาพที่ดีขึ้นมาก ตลอดทั้งควบคุมและดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยของร้านค้าภายในวัด อาทิ ร้านขายดอกไม้ธูปเทียน ร้านขายเครื่องดื่มและอาหารต่างๆ เพื่อความเป็นระเบียบและความสวยงามของทัศนียภาพภายในวัดและเป็นการป้องกันการบุกรุกพื้นที่วัดด้วย นอกจากการปรับปรุงทัศนียภาพของวัด โดยวัดและหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ดูแลวัดแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ควรมีการดำเนินการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการปรับปรุงมรดกทางวัฒนธรรมให้อยู่ในสภาพคงเดิม หรือทำการบูรณะซ่อมแซมในส่วนที่ทรุดโทรม เพื่อทำการอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าในทางด้านต่างๆและเพื่ออนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานได้มีโอกาสศึกษาและเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมในอนาคตต่อไป